

BUXGALTERIYA HISOBI AXBOROT TIZIMLARI**Anvar Shamshiddin o'g'li Sodiqov**

TATU magistri

Gofur Karimovich Ibragimov

Bank moliya akademiyasi professori, i.f.d.

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola joriy Buxgalteriya hisobi axborot tizimlarini qo'llab-quvvatlash va rivojlantirishda Biznes jarayonlarini boshqarish va tegishli texnologiyalarning roli haqida fikr yuritadi. Buxgalteriya hisobining an'anaviy axborot tizimlari moliyaviy hisobotga bo'lgan ehtiyojni qondirsa-da, markaziy ma'lumotlar bazalaridan ma'lumotlarni yig'ish va uni birlashtirish, bu ma'lumotlar qaror qabul qiluvchilar tomonidan oson iste'mol qilinishi uchun, ular biznes jarayonlariga yo'naltirilgan buxgalteriya hisobini amalga oshirish g'oyasini hisobga olgan holda yaratilmagan. Tashkilotlar har doim biznes-jarayonga yo'naltirilgan yoki yashirin yoki aniq tarzda ishlagan. Biznes jarayonlarini boshqarish so'nggi yillarda boshqaruv amaliyoti sifatida ommalashib bormoqda, bu esa Buxgalteriya hisobi axborot tizimlarining Biznes jarayonlarini boshqarish to'plamida qo'llab-quvvatlanadigan biznes jarayonlariga yo'naltirilgan buxgalteriya hisobiga evolyutsiyasini anglatadi. Ushbu evolyutsiyaning afzalliklari, jumladan, biznes jarayonlarini qayta belgilashda moslashuvchanlik va tezkorlik, bilim xodimlarining imkoniyatlarini kengaytirish, moliyaviy va moliyaviy bo'lmagan ma'lumotlardan foydalanish bilan bog'liq real vaqt rejimida hisobotlar va ogohlantirishlarni ishlab chiqarish uchun ma'lumotlarni yig'ish uchun nazorat nuqtalarini amalga oshirishni o'z ichiga oladi. qaror qabul qiluvchilar harakat qilishlari uchun ma'lumot.

Kalit so'zlar: Buxgalteriya hisobining axborot tizimlari; Biznes jarayonlarini boshqarish; Biznes jarayonlarini boshqarish tizimlari; Biznes jarayoni sifatida.

ACCOUNTING INFORMATION SYSTEMS**ABSTRACT**

This article discusses the role of Business Process Management and related technologies in supporting and developing current Accounting information systems. While traditional accounting information systems meet the need for financial reporting, the collection and aggregation of data from central databases allows these data to be easily consumed by decision makers so that they can be used in business processes. was not created taking into account the idea of implementing focused accounting. Organizations have always focused on the business process or worked covertly or explicitly. Business process management has become popular as a management practice in recent years, which means the evolution of accounting information systems into

business process-oriented accounting supported in the Business Process Management suite. The advantages of this evolution include flexibility and speed in redefining business processes, expanding the capacity of knowledge staff, control for data collection to produce real-time reports and alerts related to the use of financial and non-financial data involves the implementation of points. information for decision makers to take action.

Keywords: Accounting information systems; Business process management; Business process management systems; As a business process.

Xizmat biznes jarayoniga yo'naltirilgan buxgalteriya hisobi

Tashkilotlar har doim mijozlar va tashkilot uchun qiymat yaratish uchun tovarlar ishlab chiqarish va / yoki xizmatlarni ko'rsatish uchun resurslarni iste'mol qiladigan harakatlar ketma-ketligini amalga oshiradigan jarayonlarga yo'naltirilgan, ammo yaqinda ommalashgan. Biznes jarayonlarini boshqarish (BPM)

tashkilotlar o'z jarayonlarini aniq tizimlashtirish va rasmiylashtirishga kirishdilar. Tashkilotni fikrlash va boshqarishning ushbu yangi usuli uni ikki nuqtai nazardan qo'llab-quvvatlaydigan buxgalteriya hisobi va axborot tizimlariga ta'sir qiladi. Birinchisi, an'anaviy Buxgalteriya Hisobi Axborot Tizimlari (AIS) muhim moliyaviy va moliyaviy bo'lmagan ma'lumotlarni to'plash va tashkilotga hisobot berish uchun mo'ljallangan, ammo jarayondan bexabar bo'lganligi, to'liqroq ma'lumot ishlab chiqara olmaganligi, nafaqat buxgalteriya hisobining an'anaviy istiqbollari, shuningdek, xarajatlarni qoplash .

tashkilotning asosiy jarayonlarining iqtisodiy qiymati. Bu an'anaviy AISni qayta ko'rib chiqish imkoniyatini aniq ifodalaydi, shuning uchun u ushbu yangi istiqbolni o'z ichiga oladi. Ikkinchi istiqbol biznes jarayonlarini boshqarish to'plamining (BPMS) tashkilotda moliyaviy va nomoliyaviy ma'lumotlarni yig'ish imkoniyatlari bilan bog'liq. Ushbu turdagi tizim, masalan, tashkilotga qaror qabul qiluvchilarga ogohlantirishlar yoki xabarlar, moliyaviy va moliyaviy bo'lmagan ma'lumotlarni to'plash va yuborish jarayonlarida nazorat nuqtalarini real vaqt rejimida amalga oshirishga imkon beradi, bu esa qaror qabul qiluvchilarga darhol harakat qilish imkonini beradi. va posteriori emas, an'anaviy AIS bilan sodir bo'ladigan narsa. BPM metodologiyasi va ushbu metodologiyani BPMS sifatida qo'llab-quvvatlaydigan texnologiyalarning yaqinda rivojlanishi biznes jarayoniga yo'naltirilgan buxgalteriya hisobi bo'lgan yangi yondashuvga imkon beradi va moliyaviy va moliyaviy bo'lmagan ma'lumotlarni yanada samarali to'plashni kuchaytiradi. va kashf qiling. Bu erda taqdim etilgan ish kontseptual xususiyatga ega va mavjud adabiyotlar asosida tashkilotning biznes jarayonlariga yo'naltirilgan AISni yaratishga yo'l ochishga qaratilgan. Ushbu maqola quyidagicha tashkil etilgan: ikkinchi bo'lim tashkilotlarda BPM texnologiyalarining paydo bo'lgan haqiqatini, ya'ni BPMSni taqdim etadi; uchinchi bo'limda an'anaviy AIS va uning BPM

ning yangi haqiqatiga nisbatan cheklovlari taqdim etiladi; to'rtinchi bo'lim buxgalteriya hisobi va BPM o'rtasidagi munosabatni va biznes jarayonlariga yo'naltirilgan buxgalteriya kontseptsiyasini o'z ichiga oladi; va beshinchi bo'lim ushbu yangi yondashuvdan foydalanishning afzalliklarini taqdim etadi.

Biznes-jarayon - bu mijozlarga qiymat berish yoki boshqa strategik maqsadlarni amalga oshirish uchun bajarilishi kerak bo'lgan to'liq, dinamik muvofiqlashtirilgan faoliyat yoki mantiqiy bog'liq vazifalar to'plami. Jarayonlar zanjirning maqsadli qiymati bo'yicha tasniflanishi mumkin: asosiy jarayonlar (zanjir qiymatining asosiy faoliyati), asosiy biznes operatsiyalari uchun markaziy va tashqi mijozlarga xizmat ko'rsatish bilan bevosita bog'liq; qo'llab-quvvatlash jarayonlari (zanjirning ikkinchi darajali faoliyati) ko'pincha ichki mijozlarga ega va asosiy jarayonlarning yordamchi faoliyatidan iborat; biznes tarmog'i jarayonlari tashkilot chegaralaridan tashqarida, shu jumladan etkazib beruvchilar, mijozlar va ittifoqchilarni ham qamrab oladi; va boshqaruv jarayonlari - bu kompaniya resurslarni rejalashtiradigan, tashkil etadigan va nazorat qiladigan jarayonlardir [3].

BPM ning so'nggi muvaffaqiyatining siri BPM ning IT-ga juda kuchli asoslanganligi bilan bog'liq. BPM - bu biznes jarayonlarini aniq belgilaydigan qoidalar orqali butun biznesni boshqarish va boshqarish uchun texnologiyadan foydalanadigan yaxlit boshqaruv intizomi. BPM - bu yuqori samaradorlikni ta'minlash uchun jarayonlarni uzluksiz takomillashtirish va optimallashtirish va shu orqali raqobatdosh ustunliklarga erishish vositasi sifatida chaqqonlik va moslashuvchanlikka erishishdir . BPM ning asosiy afzalligi 989 António Trigo va boshqalardan beri o'zgaruvchan bozor talablariga muvofiq biznes jarayonlarini moslashtirish qobiliyatidir .

Bunday yechim yordamida har xil turdagi manfaatdor tomonlar internetga ulangan istalgan joydan moliyaviy va nomoliyaviy hisobotlar kabi buxgalteriya hisobi va moliyani boshqarishning mustahkam funksiyalaridan foydalanishlari mumkin. Ichki buxgalteriya tizimlari singari, veb-ga asoslangan buxgalteriya ma'lumotlari echimlari ham ular taklif qiladigan komponentlarga ko'ra farq qilishi mumkin, ular eng muhimlari, asosiy buxgalteriya hisobi, loyiha hisobi, fond buxgalteriya hisobi, inventarizatsiyani boshqarish, hisob-kitob va fakturalar, ish tartibini boshqarish, byudjetlashtirish va prognozlash, asosiy vositalar hisobi, moliyaviy hisobot, ish haqini boshqarish yoki inson resurslari . Bulutli BPMS SaaS shaklida paydo bo'lgan bo'lsa-da, boshqa sotuvchilar ularni Platforma as a Service (PaaS) bulutli hisoblash xizmati modeli sifatida taqdim etadilar, chunki BPMS moslashtirilgan biznes jarayonlarini amalga oshirish imkonini beruvchi ilovalarni yaratish va joylashtirish imkonini beradi. BPM va Cloud kontseptsiyalarining birlashishi Forrester Research tomonidan biznes jarayonlarini boshqarish va SaaS kontseptsiyalarini o'zida mujassamlashtirgan yangi bulutli hisoblash xizmati modelini taklif qilishiga olib keldi, Business Process as a Service (BPaaS).

An'anaviy shaklda yoki bulutli hisoblash xizmati modelining eng mashhur ko'rinishida bo'lsin, BPMS qabul qilinishining eng so'nggi tezligini qidirishda biz tijorat xarakterdagi ikkita tadqiqotni topdik, ulardan biri WinterGreen Research tomonidan taqdim etilgan haqiqiy bozor 3,4 milliard dollarga tushadi. 2020 yilga kelib 10 milliard dollarga yetadi va yana bir Market Reports Hub ma'lumotlariga ko'ra, BPM bozori 2014 yildagi 4,71 milliard dollardan 2019 yilga kelib 10,73 milliard dollargacha o'sishi va yillik o'sish sur'ati 17,9% ni tashkil qiladi.

3. An'anaviy AIS

An'anaviy AIS asosiy e'tiborni turli biznes tsikllari doirasidagi biznes operatsiyalarini ro'yxatdan o'tkazishga qaratadi, xususan: mahsulot yoki xizmatlarni sotish va ushbu savdolar uchun to'lovlarni yig'ish faoliyatini o'z ichiga olgan daromad tsikli; xarajatlar tsikli, tashkilot tomonidan ishlatiladigan mahsulotlarni sotib olish va to'lash faoliyatini o'z ichiga oladi; xodimlarni yollash va ish haqini to'lash bilan bog'liq faoliyatni o'z ichiga olgan kadrlar / ish haqi davri; xom ashyo va mehnatni tayyor mahsulotga aylantirish bo'yicha faoliyatni o'z ichiga olgan ishlab chiqarish tsikli; tashkilotni boshqarish, kreditorlarni qaytarish va foydani investorlarga taqsimlash uchun zarur mablag'larni olish faoliyatini o'z ichiga olgan moliyalashtirish tsikli (1-rasmga qarang). Ushbu tsikllarda sodir bo'ladigan bir nechta tranzaktsiyalar AIS ma'lumotlar bazasida saqlanadi. Tashkilot tranzaktsiyalari to'g'risidagi ma'lumotlarni yozib olishdan tashqari, AIS yana ikkita asosiy funktsiyani bajaradi: boshqaruvni qaror qabul qilish uchun foydali ma'lumotlar bilan ta'minlash va tegishli ichki nazoratni ta'minlash.

AIS odatda IT resurslari bilan birgalikda buxgalteriya faoliyatini kuzatishning kompyuterga asoslangan usulidir. AIS ichki boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun foydalaniladigan moliyaviy va buxgalteriya ma'lumotlarini, shu jumladan moliyaviy operatsiyalarni qayta ishlashga bevosita ta'sir ko'rsatadigan moliyaviy bo'lmagan operatsiyalarni to'plash, saqlash va qayta ishlash uchun javobgardir. Odatda AIS uchta asosiy quyi tizimdan iborat: (1) kundalik biznes operatsiyalarini qo'llab-quvvatlaydigan tranzaktsiyalarni qayta ishlash tizimi (TPS); (2) Bosh kitob tizimi va moliyaviy hisobot tizimi (GLS/FRS) va (3) boshqaruv hisoboti tizimi (MRS) [19]. TPS kundalik biznes operatsiyalari yoki tranzaktsiyalarini qo'llab-quvvatlash uchun javobgardir. Birinchi axborot tizimlarining maqsadi biznes jarayonlarini avtomatlashtirish edi, bu esa buxgalteriya sohasi o'z faoliyatini qo'llab-quvvatlash uchun axborot tizimlaridan birinchilardan biri bo'lganligini ko'rsatadi. Odatda yagona integratsiyalashgan xizmat sifatida qaraladigan GLS/FRS bir-biri bilan chambarchas bog'liq bo'lgan ikkita tizim bo'lib, birinchisi tranzaksiya tsikli faoliyatini umumlashtirishga, ikkinchisi esa moliyaviy resurslar holatini o'lchash va hisobot berishga bag'ishlangan bo'lib, odatda shaklda chiqariladi. moliyaviy hisobotlar yoki tashqi shaxslarga soliq deklaratsiyasi.

MRS, odatda, boshqaruv axborot tizimlari (MIS) doirasida, maxsus maqsadli moliyaviy hisobotlar va qarorlar qabul qilish uchun zarur bo'lgan byudjetlar, farqlar

bo'yicha hisobotlar va javobgarlik hisobotlari kabi ma'lumotlar bilan ichki boshqaruvni taklif qiladi.

Hisoblar uchun axborot tizimi g'oyasi odatda Enterprise Resource Planning (ERP) tomonidan qabul qilinadi. Istisno, buxgalteriya hisobi uchun maxsus dasturiy ta'minotdan foydalanadigan yoki korxonaning integratsiyalashgan ko'rinishiga ega bo'lmagan buxgalteriya funktsiyasini autsorsingga topshiradigan mikro yoki kichik va o'rta korxonalarga tegishli. ERP odatda tashkilotning barcha funktsional sohalarida sodir bo'lgan tranzaktsiyalardan ma'lumotlarni to'plash va uni markaziy ma'lumotlar bazasida saqlash uchun bir nechta paketlar yoki modullardan iborat. ERP tomonidan amalga oshiriladigan AISga oid ushbu o'rnatilgan nuqtai nazar, SOA va veb-xizmatlar texnologiyalaridan foydalangan holda boshqa tizimlar bilan o'zaro aloqada bo'lgan BPMSga o'xshash modulliroq yondashuvga o'tmoqda. AIS biznes-jarayonlarga yo'naltirilganligini hisobga olgan holda yaratilgan emas, balki operatsiyalarga yo'naltirilgan, bu ularni tashkilotlarda BPM intizomining yangi haqiqatiga moslashtirishni qiyinlashtiradi. Masalan, an'anaviy AIS kabi ERP tizimlari ma'lumotlar nuqtai nazaridan jarayonga yo'naltirilmasligi mumkin, chunki ma'lum bir jarayonga tegishli ma'lumotlarga markaziy ma'lumotlar manbasidan kirish imkoni yo'q, aksincha, jarayonlarga to'g'ridan-to'g'ri murojaat qilmasdan bir nechta jadvallar bo'ylab taqsimlanadi. ular tegishli bo'lgan. ERP tizimlarida buxgalteriya hisobi ma'lumotlari, agar mavjud bo'lsa, buxgalteriya ma'lumotlarini yaratadigan yoki boshqaradigan jarayon misollariga bir nechta havolalarni o'z ichiga oladi. Jarayonga yo'naltirilgan AIS (BPMS asosidagi) bilan solishtirganda an'anaviy AIS (ERP tizimi) ning ba'zi kamchiliklari yoki cheklovlari quyidagilarni o'z ichiga oladi: ERP moslashuvi, ba'zida tashkilotni ERP tuzilishiga moslashishga majbur qiladigan muammoli bo'lib, aksincha bo'lishi kerak, nimadir. BPMS yaxshi ishlaydi, chunki ular haqiqiy tashkilot jarayonlariga yo'naltirilgan; ERP moslashuvchanligi, bozordagi o'zgarishlarga avtomatik moslashish, ya'ni BPMS amalga oshirish uchun moslashtirilgan biznes jarayonlarini qayta loyihalash qiyinligi bilan tarjima qilinadi; BPMS SOA va veb-xizmatlardan foydalangan holda amalga oshirishga harakat qiladigan turli xil biznes jarayonlari va tizimlariga ega bo'lgan markazlashmagan tashkilotlarda ERPni amalga oshirishdagi qiyinchiliklar; ERP hisoboti real vaqt rejimiga yo'naltirilmagan, u ko'proq ma'lumotlarni birlashtirishga qaratilgan; va ichki nazoratni amalga oshirish, ERP ichki nazoratini amalga oshirish ma'lumotlarga qaratilgan, BPMSda esa jarayonga yo'naltirilgan. Garchi biz BPMS ni tegishli moslashuvlar bilan jarayonga yo'naltirilgan AISga nisbatan borish yo'li deb hisoblasak ham, ERP tizimlari hozirda BPM ni o'zlashtirishga qarab rivojlanmoqda, bu esa jarayonning yanada moslashuvchan ta'riflari va o'zgarishlarini ta'minlaydi.

Buxgalteriya dunyosini BPMS ga moslashtirish

Ko'pgina firmalarda buxgalteriya hisobi quyidagi ikkita funktsiyani bajaradi: moliyaviy buxgalteriya hisobi, bu kompaniyaning moliyaviy holatini aksiyadorlar,

banklar yoki soliq ma'muriyati sifatida ma'lum manfaatdor tomonlar uchun hisobot; ichki qarorlar qabul qilish va strategik rejalashtirish uchun xarajatlar tahlilini ta'minlovchi boshqaruv hisobi. BPM yondashuviga va tegishli texnologiyalarga, xususan, BPMSga yo'naltirilgan korporativ axborot tizimlarining tobora kengayib borishi buxgalteriya hisobi, xususan, boshqaruv hisobi tashkilot ichida qanday amalga oshirilayotgani haqida qayta ko'rib chiqishni talab qiladi, ya'ni buxgalteriya hisobi butun jarayonlarga emas, balki butun jarayonlarga e'tibor qaratish uchun rivojlanishi mumkin. izolyatsiya qilingan operatsiyalar. Muayyan jarayon bilan bog'liq barcha operatsiyalarni jurnalga kiritish va jarayonga oid moliyaviy va moliyaviy bo'lmagan ma'lumotlarni hisobot qilish imkoniyati bo'lishi kerak. Bunday vaziyatga misol sifatida ma'lum bir mahsulotni ishlab chiqarish mumkin. An'anaviy nuqtai nazardan, buxgalteriya hisobi ma'lum bir mahsulotni ishlab chiqarish bilan bog'liq xarajatlar va daromadlarni (jurnal yozuvlari) jamlangan holda ro'yxatga olishni o'z ichiga oladi, bu ishlab chiqarish jarayonining bir qismi bilan bog'liq batafsil moliyaviy (va moliyaviy bo'lmagan) ma'lumotlarni ko'rsatmaydi. . Masalan, nafaqat jarayon haqida jamlangan ma'lumotlar, balki tahlil qilinadigan jarayonni o'z ichiga olgan faoliyatga nisbatan batafsil ma'lumotlar ham foydali bo'ladi. Garchi ba'zi buxgalteriya tizimlari va vositalari mahsulot bo'yicha xarajatlar va daromadlarni taqdim etishga intilishsa-da, haqiqat shundaki, bu tizimlar ko'proq buxgalteriya balansini yaratish uchun hisob moddalari (tasnifi) asosida hisobotlarni ishlab chiqarishga qaratilgan. Boshqaruv nuqtai nazaridan, bu haqiqat har doim ham eng yaxshisi emas, chunki mahsulot narxini belgilash siyosatida bo'lgani kabi, xuddi shu strategiyalarda ularning narxi qanchaga bog'liq. Mahsulot qancha turadi yoki yaxshiroq, ma'lum bir sanada (masalan, bugungi kunda) ishlab chiqarilgan mahsulot qancha turishini bilish uchun biz mahsulotni ishlab chiqarish jarayoni bilan bog'liq xarajatlarni baholashimiz kerak. Mahsulot tannarxini baholash uchun BPM ga o'xshash metodologiya Faoliyatga asoslangan xarajatlarni hisoblash (ABC) metodologiyasidir, ammo bu ham, bizning fikrimizcha, mahsulotga yo'naltirilgan emas, balki jarayonga yo'naltirilgan bo'lishi kerak.

Jarayonga yo'naltirilgan buxgalteriya hisobiga o'tish uchun qaror qabul qilish uchun tegishli buxgalteriya ma'lumotlarini ishlab chiqarishga qodir BPMS kerak, bu hali ham sodir bo'lmaydi. BPMSda jarayon bilan bog'liq buxgalteriya ma'lumotlarining etishmasligi biznes-jarayonlarni rejalashtirish, loyihalash va nazorat qilish kontekstida bir qator disfunktsional ta'sirlarni keltirib chiqaradi, xususan: BPMda tezkor qarorlarni qo'llab-quvvatlashning mavjud usullari texnik va tarkibiy mezonlarga emas, balki texnik va tarkibiy mezonlarga qaratilgan. iqtisodiy mezonlar; BPMda xarajatlarni hisoblashda buxgalteriya hisobi uchun asos yo'q; jarayonlarning iqtisodiy oqibatlari hisobga olinmaydi, ya'ni resurslar xarajatlari, joriy inventar, resurslar iste'moli, joriy sotish kabi buxgalteriya ma'lumotlari odatda BPMSda mavjud emas, bu esa ishonchli iqtisodiy tahlillarni o'tkazishni qiyinlashtiradi; iqtisodiy o'zaro munosabat, ya'ni jarayonlar

nafaqat xarajatlarni, balki daromadlarni ham yaratadi, degan fikr hisobga olinmaydi; va nihoyat, jarayonga yo'naltirilgan buxgalteriya hisobi ma'lumotlari yo'qligi sababli, BPM bo'yicha strategik qarorlar ko'pincha sub'ektiv ishonchlilik nuqtai nazaridan qabul qilinadi.

BPMS amalga oshirilayotgan jarayonlar to'g'risidagi operatsion ma'lumotlarni, shu jumladan jarayon tomonidan bajarilgan vazifalar to'g'risidagi ma'lumotlarni ma'lumotlar bazalarida va hodisalar jurnallarida qayd etilgan o'zgarishlar jarayonlari (hodisalari) holati to'g'risidagi ma'lumotlarni qayd etadi. Ushbu ma'lumotlar operatsion xususiyatga ega va buxgalteriya hisobi uchun iqtisodiy ahamiyatga ega emas. Bizning maqolamiz BPMSga iqtisodiy hodisalarni qayd etishni qo'llab-quvvatlash uchun infratuzilmani berish g'oyasiga, buxgalterlarning asosiy vazifasiga qaratilgan. Buxgalteriya hisobida ko'rib chiqiladigan umumiy ishlab chiqarish tsikli 4-4-5 kalendar bo'lib, har chorakda 13 hafta bo'lib, ikkita 4 haftalik "oy" va bitta 5 haftalik "oy" ga guruhlangan. Boshqa mumkin bo'lgan buxgalteriya ishlab chiqarish tsikli har biri 4 haftalik 13 ta hisobot davrini ko'rib chiqishdir. BPMS amalda buxgalteriya hisobining qisqaroq davrlarini amalga oshirishga imkon beradi, ehtimol deyarli "real vaqtda buxgalteriya hisobi" ga aylanadi.

Sonnenberg va Brocke BPMS doirasida qo'llanilishi mumkin bo'lgan, "voqea" kontseptsiyasiga yo'naltirilgan yondashuvni taklif qiladilar, bu ham buxgalterlarning, ham biznes jarayonlari menejerlarining axborot ehtiyojlarini qondirish uchun voqealar jurnali ma'lumotlarining yangi tuzilishi. Ushbu yondashuv bir nechta disfunktsional nuqsonlardan aziyat chekadigan an'anaviy ikki tomonlama buxgalteriya nazariyasiga zid ravishda buxgalteriya hisobi nazariyasiga "hodisalar" yondashuvi markaziy nazariyaga ega, xususan: o'lchovlar faqat pul ko'rinishida ifodalangan; noto'g'ri tasniflash sxemalari; saqlangan ma'lumotlarning yuqori yig'ish darajasi; va boshqa funktsional sohalar bilan integratsiyaning yo'qligi. Buxgalteriya hisobi nazariyasiga "hodisalar" yondashuvi buxgalteriya hisobiga nafaqat moliyaviy natijalarni ishlab chiqarish intizomi sifatida qaraydi, balki buxgalterlar boshqaruv va qo'llab-quvvatlash uchun ma'lumot ishlab chiqaradigan zamonaviyroq modelda ham ko'rib chiqiladi. Makkarti tomonidan taklif etilgan Resurs Voqealar Agenti (REA) korxonaning jarayonga yo'naltirilgan ko'rinishini o'z ichiga olgan hodisalarga asoslangan buxgalteriya infratuzilmasini tuzish uchun namunalarni taqdim etadi. Ushbu modelga asoslanib Sonnenberg va Brocke Processing Buxgalteriya Modelini (PAM) taklif qildilar, u BPM kontekstida, ya'ni BPMS orqali amalga oshirish uchun hodisalarni hisobga olish axborot tizimini boshqarishi kerak bo'lgan to'rtta dizayn tamoyilini taklif qiladi: voqea ma'lumotlarini ajratish, voqea ma'lumotlaridan bir nechta auditoriya va tahlillar tomonidan foydalanishga imkon beradi va ma'lum bir talqinni afzal ko'rmaydi; hodisalarni tasniflash, masalan, iqtisodiy hodisalar spetsifikatsiyalarini jarayon modellariga integratsiyalashgan holda ma'lumotlar bo'yicha ko'plab istiqbollarni ta'minlash;

jarayonning bog'liqligi, bu hodisa ma'lumotlari jarayon tuzilishi bilan belgilanadigan hodisalarga bog'liqlik haqida fikr yuritishni osonlashtirish uchun sodir bo'lgan jarayon kontekstiga ishora qiladi; va iqtisodiy o'zaro bog'liqlik. Jarayonga yo'naltirilgan buxgalteriya hisobiga o'tish uchun buxgalteriya haqiqatiga duch keladigan ushbu yangi paradigmani hal qilish bo'yicha boshqa takliflar bizga BPMS Sonnenberg va Brocke modeli kabi yo'naltirilgandek ko'rinmaydi. Shunga qaramay, ushbu model hali ham tadqiqot sohasida bo'lib, kelajakda BPMS uchun buxgalteriya hisobining muvofiqligi bo'yicha yangi takliflar/yechimlar paydo bo'lishi aniq.

Taqdim etilgan modelda BPMS asosiy davrlarning har biri, xususan, moliyalashtirish, xarajatlar, inson resurslari/ish haqi, ishlab chiqarish va daromadlar aylanishiga oid tegishli ma'lumotlarni jamlash uchun javobgardir. Adekvat o'zaro muvofiqlik orqali BPMS yangi AISni qo'llab-quvvatlaydi, tranzaksiya tizimlari bilan o'zaro aloqada bo'lib, ushbu asosiy tsikllarni bevosita boshqarish uchun mas'ul bo'lib, AISga barcha kerakli ma'lumotlarni birlashtiradigan va filtrlaydigan soyabon vazifasini bajaradi.

5. BPMS asosidagi biznes jarayoniga yo'naltirilgan buxgalteriya hisobini qabul qilishning buxgalteriya hisobi afzalliklari

Oldingi tadqiqotda aniqlangan buxgalteriya hisobidagi qiyinchiliklarga quyidagilar kiradi: buxgalteriya operatsiyalari (operatsiyalarni qayta ishlash, kreditorlik va debitorlik qarzlari, ichki moliyaviy hisobotlar); tashqi hisobot (qonuniy hisobot, korporativ moliya, g'aznachilik va moliyaviy risk va tartibga solish, shu jumladan ichki audit, tartibga solish talablari va soliqlarga rioya qilish); boshqaruv hisobi (prognozlash, byudjetlashtirish, xarajatlarni hisoblash va farqlar bo'yicha hisobot berish (xarajatlarni nazorat qilish, byudjetga nisbatan ishlash to'g'risida batafsil hisobotlar), shuningdek pul oqimlarini boshqarish); boshqaruvni qo'llab-quvvatlash (strategik variantlarni aniqlash va tahlil qilish, qaror qabul qilishni qo'llab-quvvatlash, asosiy xodimlar ko'rsatkichlarini loyihalash va kuzatish, taqqoslash, strategik boshqaruv hisobi va biznes risklarini boshqarish); xodimlarni boshqarish, o'qitish, kapital loyihalarni tekshirish, mijozlar va mahsulotlarga e'tibor berish, qarzdor va kreditorning qarishi haqidagi hisobotlar; real vaqtda hisobot berish; interaktiv hisobot; audit; ichki nazoratni amalga oshirish; risklarni boshqarish, xato yoki firibgarlikni aniqlash, javobgarlik va boshqalar.

Xulosa

Biznes va ITni uyg'unlashtirish biznes va texnologik menejerlarni hamon tashvishga solmoqda. G'olib tashkilotlar ushbu ikki dunyoning ko'p qirrali o'lchovlari (aloqa, kompetensiya/qiyamat o'lchovi, boshqaruv, hamkorlik, texnologik miqyos yoki ko'nikmalar) o'rtasida mos kelishiga bog'liq. AT, xususan, uning AISni qo'llab-quvvatlashi kompaniyalar faoliyati va unumdorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi isbotlangan.

Oldingi maqolada buxgalteriya hisobi muammolariga javob beradigan texnologiyalar sifatida taklif qilingan BPM va bulutli hisoblash xizmati modeli, xuddi

ushbu maqoladan kelib chiqqan holda, nafaqat ularning tashkilotlardagi mavjudligini oshiribgina qolmay, balki buxgalteriya hisobining kelajakdagi tabiatini shakllantiradi. buxgalteriya hisobining yangi muammosi - biznes jarayoniga yo'naltirilgan buxgalteriya hisobining muammosi.

REFERENCES

- [1] Ramazonov, A. (2021). DIRECTIONS FOR IMPROVING ACCOUNTING IN BUDGET ORGANIZATIONS DURING THE DIGITAL ECONOMY. *International Finance and Accounting*, 2021(2), 23.
- [2] Mirzayev, D. R. O. G. L. (2021). Kichik biznes va tadbirkorlik subyektlariga xizmat ko'rsatish. *Science and Education*, 2(5), 1011-1021.
- [3] Mamarakhimov, B. (2020). Бозор механизмлари орқали ишлаб чиқариш харажатларини пасайтириш. *Архив научных исследований*, (18).